



PEERREVIEW
27 - 28 APRIL 2023

ACADEMISCHE BACHELOR OF ARTS IN HET DRAMA

ACADEMISCHE MASTER OF ARTS IN HET DRAMA

**PROFESSIONELE BACHELOR IN
DE AUDIOVISUELE KUNSTEN -
AFSTUDEERRICHTING PODIUMTECHNIEKEN**

Datum bezoek

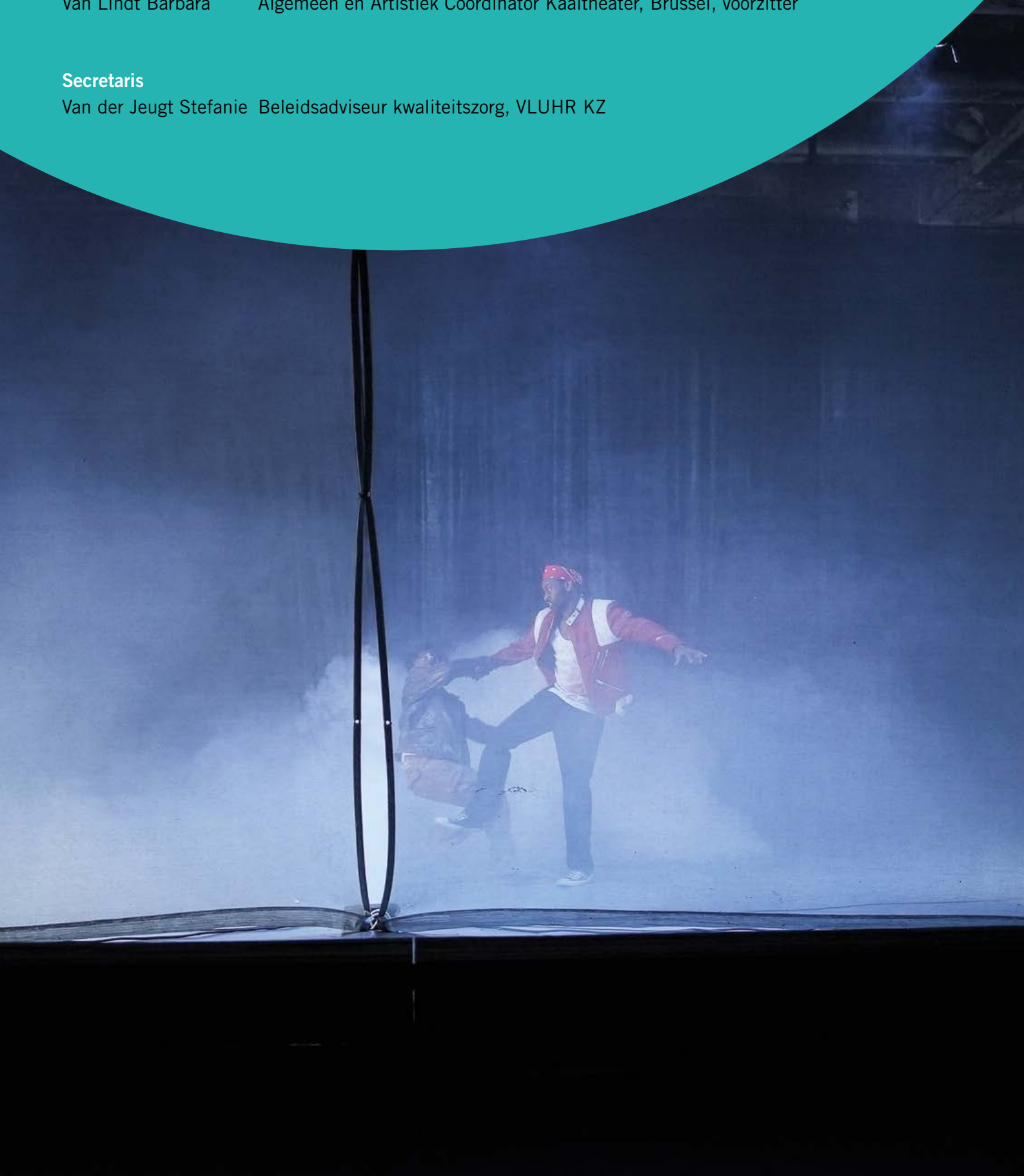
27 – 28 april 2023

Commissieleden

Corremans Liesl	Student Musical EhB, studentenvertegenwoordiger binnen de opleidingscommissie Musical, student
Vranken Ingrid	Artistic director DAS Theatre, Academy for Theatre & Dance, Amsterdam, lid
Keersmaekers Stienus	Programmator muziek bij Cultuurcentrum De Factorij, Zaventem, lid
Van Lindt Barbara	Algemeen en Artistiek Coördinator Kaaitheater, Brussel, voorzitter

Secretaris

Van der Jeugt Stefanie Beleidsadviseur kwaliteitszorg, VLUHR KZ



BEOORDELING

Het peerreviewpanel beoordeelt de kwaliteit van de academische **Bachelor & Master of Arts in het drama – afstudeerrichting Regie en afstudeerrichting Acteren** – en de professionele **Bachelor in de audiovisuele kunsten - afstudeerrichting podiumtechnieken** als **VOLDOENDE**.

Binnen EhB werd beslist om de beoordeling van de drie bovengenoemde opleidingen – en meer specifiek de drie afstudeerrichtingen – te laten plaatsvinden middels één gezamenlijke peerreview. De reden hiervoor is dat de drie afstudeerrichtingen samen de theaterafdeling van het RITCS vormen, ze worden aangestuurd door één opleidingshoofd en één opleidingscommissie en er in de onderwijspraktijk ook een intense samenwerking is tussen de afstudeerrichtingen. Niettegenstaande kon het panel tijdens het bezoek vaststellen dat de opleidingen en afstudeerrichtingen elk hun eigen karakter en hun eigen insteek hebben, die aansluit bij de eigenheid van hun niveau (6 of 7 van de Vlaamse Kwalificatiestructuur) en oriëntatie (professioneel of academisch). De opleidingen/afstudeerrichtingen hebben bijkomend elk een eigen leerresultatenkader en doelstellingen, een eigen curriculum met specifieke leerinhouden, daarbij passende beoordelingsvormen en een eigen opleidingsteam. In hun dagelijkse werking worden de afstudeerrichtingen aangestuurd door de respectievelijke vakhoofden *Drama en Podiumtechnieken* die de eigenheid mee bewaken. In de onderstaande tekst en bij de beoordeling van de brede vragen zal telkens worden aangegeven welke bevindingen van toepassing zijn op de theaterafdeling als geheel, welke bevindingen specifiek zijn voor de opleidingen¹ en welke voor de afstudeerrichtingen².

In het algemeen heeft het panel kunnen vaststellen dat de intense samenwerking tussen de afstudeerrichtingen een **sterk en uniek karakter** geeft aan de opleidingen, omdat het hen de kans geeft om een theateromgeving te simuleren op de campus en studenten en onderwijsgevendens transdisciplinair te laten samenwerken in deze omgeving, wat verrijkend werkt voor alle partijen. Ook de inbedding van de opleidingen in de Stad Brussel draagt bij aan de uniciteit van de opleidingen en hun afstudeerrichtingen. Daarenboven is de afstudeerrichting Podiumtechnieken uniek in Vlaanderen. Het panel beveelt de bachelor- en masteropleiding Drama aan om zich te benchmarken met andere, gelijkaardige opleidingen in Vlaanderen en in het buitenland om verschillen en overeenkomsten helderder op de radar te krijgen en nog beter zicht te krijgen op de uniciteit van de opleidingen *Drama*.

Tijdens het bezoek aan de opleiding heeft het panel kennisgemaakt met twee **gemotiveerde, geëngageerde en competente opleidingsteams** die respectievelijk hun schouders zetten onder de opleidingen Drama en de afstudeerrichting *Podiumtechnieken*.

Het panel heeft gemerkt dat de **opleidingen in transformatie** zijn, richting meer explicitering, meer formalisering en een sterkere borging van de aanwezige kwaliteit. Het panel stelt daarbij vast dat Podiumtechnieken reeds het verste staat in dit transformatieproces, aangezien deze afstudeerrichting ten opzichte van het panel middels allerlei documentatie heeft kunnen aantonen hoe ze de kwaliteit borgt. Daartegenover steunt de werking van de opleidingen Drama op dit moment nog eerder op de intuïtieve, organische gang van zaken waarbij men voortbouwt op keuzes en beslissingen uit het verleden, maar gaandeweg ook de omslag aan het maken is. Het panel raadt de opleiding Drama aan om de ingeslagen weg verder te bewandelen, meer te expliciteren en meer duidelijke en formele kaders voor de verschillende processen te ontwikkelen met als doel de aanwezige kwaliteit te kunnen continueren en borgen.

¹ [Codex Hoger Onderwijs](#), Hoofdstuk 9/1, Afdeling 1, Art. II. 170/1

² [European Standards and Guideline for Quality Assurance in the European Higher Education Area](#) (ESG 2015)

Het panel toont ook een grote waardering voor de realisatie van een **veilige en inclusieve leeromgeving** die gekenmerkt wordt door collectiviteit, meerstemmigheid, een grote zorg voor elkaar en een gedeelde artistieke zoektocht. De realisatie van deze veilige en inclusieve leeromgeving is recent en wordt door de studenten als erg positief ervaren.

Op basis van de verkregen informatie meent het panel dat de opleidingen/de afstudeerrichtingen de nodige kwaliteitsgaranties bieden. Ten eerste voldoen de **leerresultatenkaders** voor elke afstudeerrichting aan de gestelde professionele of academische verwachtingen en het niveau waarop de opleidingen zich situeren. De leerresultaten zijn gekend bij de betrokkenen en sturend voor de onderwijsprogramma's. Ten tweede kennen de **curricula** van de opleidingen een heldere en logische opbouw met onderscheiden doelstellingen en inhouden, weliswaar vanuit één gezamenlijke visie en gemeenschappelijk bepaalde, algemene leerlijnen die een opleidingseigen inhoudelijke invulling krijgen. De opleidingen hebben in de curricula verscheidene gemeenschappelijk ingerichte opleidingsonderdelen en ateliers voorzien, waarbij studenten van de verschillende afstudeerrichtingen samen les krijgen. De gemeenschappelijke onderdelen betekenen een meerwaarde voor de onderwijsgeevenden en de studenten omdat het hen de kans geeft om elkaars perspectieven (beter) te leren kennen en/of transdisciplinair samen te werken in een gesimuleerd productieproces. De doelstellingen en de beoordeling van de gemeenschappelijke opleidingsonderdelen en ateliers variëren naargelang de afstudeerrichting zodat ook in de gemeenschappelijkheid de eigenheid van de afstudeerrichtingen bewaard kan blijven. Ten derde geven de studenten unaniem aan dat ze tevreden zijn over de goede **begeleiding** door de onderwijsgeevenden en de mentoren en ervaren ze een grote openheid naar de studenten toe. Het is in die context ook bewonderenswaardig hoe de opleidingen het leerproces van studenten met diverse (leer)noden faciliteren, dankzij hun sterke individuele benadering. Ten vierde voldoen het **studiemateriaal** en de **infrastructuur** aan de verwachtingen van de stakeholders en het panel. Ten vijfde verloopt de **evaluatie** veelal transparant, vertrekt de evaluatie vanuit de doelstellingen, leveren de opleidingen de nodige inspanningen om de betrouwbaarheid te verhogen en is er tijd en ruimte voor tussentijdse feedback en feed forward. In de opleidingen *Drama* verloopt de evaluatie eerder intersubjectief en holistisch, in *Podiumtechnieken* eerder analytisch en op basis van objectieve criteria. Ten slotte toetsen de opleidingen het **eindniveau** bij de studenten geïntegreerd af in de eindwerken, meer bepaald via de bachelorproef (in de bacheloropleidingen) en de masterproef (in de masteropleiding). Het werkveld beaamt dat de opleidingen creatieve, eigenzinnige en veelzijdige alumni afleveren die een meerwaarde betekenen voor het werkveld en zorgen voor diversificatie in dat veld.

Niettegenstaande heeft het panel ook **verbeterpunten** waargenomen, waarvan sommigen gezamenlijk en anderen afzonderlijk voor de verschillende opleidingen. Om de onderwijskwaliteit verder te kunnen borgen en/of te verhogen doet het panel in het rapport verschillende aanbevelingen.

Wat de gezamenlijke verbeterpunten betreft, is een eerste belangrijk punt de hoge werkdruk bij studenten van de afstudeerrichting *Regie (Drama)* en de studenten van de afstudeerrichting *Podiumtechnieken*. Ten tweede uit het panel enige bezorgdheid aangaande de werking in het opleidingsteam, zonder afbreuk te willen doen aan de inzet en de competenties van de teamleden: de onderwijsgeevenden en de mentoren ervaren een hoge workload, de versnippering van tewerkstellingspercentages kan de continuïteit binnen de opleidingen in het gedrang brengen en verdere didactische professionalisering bij de onderwijsgeevenden is noodzakelijk om de transformatieprocessen goed te doorlopen. Ten derde merkt het panel dat vakken zoals cultuurbeleid en zakelijk beleid meer gekoppeld zouden moeten worden aan het werkveld en de praktijk en dat de inhouden meer gespreid aan bod kunnen komen, opdat studenten bewuster met de leerstof bezig kunnen zijn en aan de slag kunnen (ook na afstuderen).

De verbeterpunten voor *Podiumtechnieken* afzonderlijk zijn eerder beperkt, omdat het panel kon vaststellen dat de opleiding haar werking duidelijk heeft geëxpliciteerd en geformaliseerd, wat de interne werking ten goede komt en wat ervoor zorgt dat alle informatie transparant naar stakeholders en externen gecommuniceerd kan worden. Studenten Podiumtechnieken gaven wel aan dat de vernieuwing van het aanwezige (werk)materiaal wenselijk is. Ook denkt het panel dat *Podiumtechnieken* kan leren van enkele goede praktijken die in *Drama* aanwezig zijn, daarbij kijkend naar de ervaringen met betrekking tot het werken met mentoren en het holistisch evalueren.

Volgens het panel zijn in de opleidingen *Drama* de noodzakelijke elementen aanwezig – veelal impliciet – om het beoogde academische eindniveau te realiseren. Het panel ziet echter een grote groei kans voor de opleidingen in het gezamenlijk expliciteren en meer formaliseren van een eerder organische werking. Ten eerste denkt het panel dat de opleidingen meer houvast kunnen bieden aan onderwijsgevendenden indien het leerresultatenkader binnen het team verder geconcretiseerd kan worden (zoals bij *Podiumtechnieken* het geval is). Op die manier kan men ook meer transparantie creëren richting de studenten en een duidelijker beoordelingskader bieden als ondersteuning bij de intersubjectieve en holistische evaluatie van de studenten. Ten tweede werken de opleidingen in verschillende opleidingsonderdelen aan artistieke onderzoeksvaardigheden, maar op basis van gesprekken met de opleidingen meent het panel dat het iets te fragmentarisch aan bod komt en dat het goed zou zijn om meer te expliciteren en artistiek onderzoek op die manier op de radar te krijgen bij alle onderwijsgevendenden en de studenten. Ten derde dringt het panel erop aan dat de studenten (en de opleidingen) documenteren welke onderzoeksprocessen aan het eindwerk voorafgaan om zo de aftoetsing van het academische niveau inzichtelijk en navolgbaar te maken. Ook zijn studenten Drama vragende partij voor meer connectie en interactie met het werkveld, omdat ze de gesimuleerde en veilige omgeving op de campus soms als enigszins beperkend ervaren en meer netwerk willen opbouwen met mensen in het werkveld. Ten laatste zag het panel nog kansen in de ontwikkeling en het gebruik van een kader om een meer diepgaande reflectie bij de studenten te stimuleren.

Het panel meent dat de opleidingen, die in transitie zijn en een sterke intrinsieke motivatie tonen, op de goede weg zijn om de onderwijskwaliteit te verbeteren en te borgen. Dat de opleidingen de afgelopen jaren formeel meer inspraak hebben gegeven aan de studenten bij (beleids)beslissingen is daarbij een goede zaak. Eenzelfde tendens zou zich verder moeten voltrekken richting het professionele veld. Tot slot wil het panel de opleiding ten zeerste aanmoedigen om blijvend gebruik te maken van de unieke, sterke samenwerking tussen de opleidingen *Drama* en *Podiumtechnieken*, om wederzijds van elkaar te leren zoals nu reeds het geval is en actief good practices uit te wisselen met elkaar.

ACHTERGROND

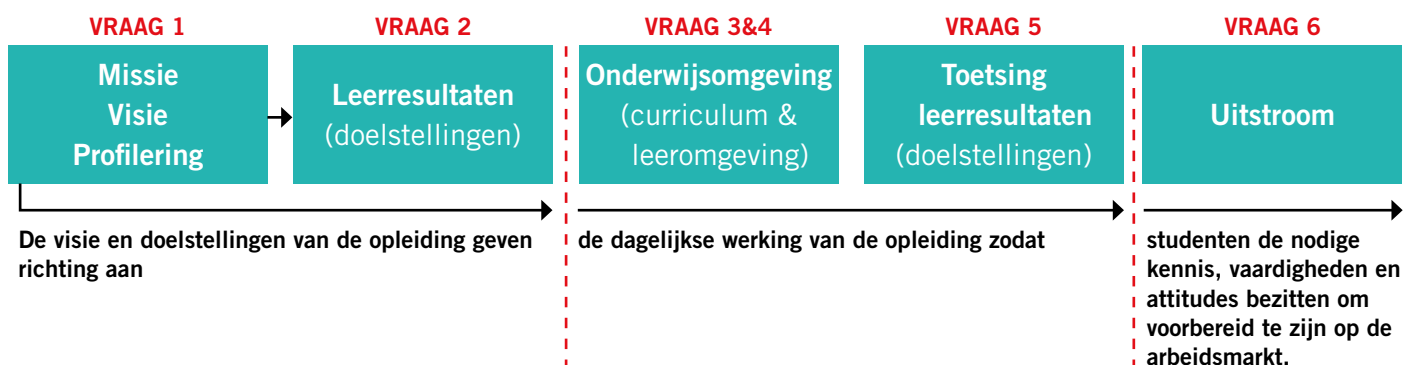
DOEL PEERREVIEW

De peerreview bestaat uit een bezoek van een onafhankelijk panel van externe experts aan een opleiding. Via een gesprek met de opleiding gaat het panel de kwaliteit van de opleiding na. Indien noodzakelijk kan het peerreviewpanel een signaal geven aan het bestuur dat de kwaliteit van de opleiding niet aan de maat is en een herstelplan moet opgemaakt worden.

INHOUD RAPPORT

Dit rapport is opgebouwd volgens de fasen in het onderwijsproces zoals het aan EhB is vormgegeven. Via zes brede vragen wordt de kwaliteit per fase nagegaan. Deze brede vragen zijn een specifieke vertaling van de kwaliteitskenmerken uit de Codex Hoger Onderwijs¹ en de European Standards and Guidelines² die focus hebben op onderwijs.

Figuur 1: Onderwijsproces EhB en brede vragen peerreview



Dit rapport is een weerslag van sterktes, verbeterpunten en aandachtspunten per brede vraag.

- **Sterktes** verwijzen naar goede praktijken en/of best practices in de opleiding.
- **Verbeterpunten** zijn aandachtspunten die prioritair bijgestuurd moeten worden om de nodige kwaliteit in de opleiding te bekomen of te verzekeren.
- **Aanbevelingen** zijn suggesties of ideeën van het panel om sterktes verder uit te werken of adviezen om bepaalde aspecten in de opleiding te versterken.

Er is geen doorlopende tekst. De sterktes, verbeterpunten en aandachtspunten worden weergegeven als opsommingen die elk voor zich spreken. De opleiding kan met de verbeterpunten en aanbevelingen meteen aan de slag en krijgt tegelijkertijd bevestiging van de goede praktijken.

¹ Codex Hoger Onderwijs, Hoofdstuk 9/1, Afdeling 1, Art. II. 170/1

² European Standards and Guideline for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG 2015)

BEOORDELING

Het panel geeft een eindoordeel over het geheel van de zes brede vragen en voor de gehele opleiding. Indien van toepassing, geeft het panel per afstudeerrichting of variant van de opleiding een eindbeoordeling.

De beoordeling van de peerreview gaat ervan uit dat kwaliteit van de opleiding voldoet. Het tegendeel moet omstandig onderbouwd worden.

Met een **voldoende** beoordeling bevestigt het panel dat de kwaliteit in de opleiding voldoet aan de gestelde maatschappelijke en internationale verwachtingen. De kwaliteit kan d.m.v. de toelichting bij de brede vragen worden aangetoond.

Met een **onvoldoende** beoordeling geeft het panel een signaal aan het hogeschoolbestuur dat dringende actie noodzakelijk is om de basiskwaliteit op één of meerdere vragen te garanderen.



ONDERBOUWING D.M.V. DE ZES BREDE VRAGEN

1. BESCHIKT DE OPLEIDING OVER EEN HELDERE, ACTUELE EN GEDRAGEN MISSIE, VISIE EN PROFILERING?

STERKTES

De academische *bachelor- en masteropleiding Drama – met afstudeerrichtingen Acteren en Regie – en de professionele bacheloropleiding Audiovisuele kunsten met afstudeerrichting Podiumtechnieken* zijn opleidingen die zich duidelijk van elkaar onderscheiden qua niveau, oriëntatie en doelstellingen, doch slagen ze erin om zich samen helder te positioneren als de theaterafdeling van het RITCS. De opleidingen vertrekken vanuit het gezelschapsmodel, waarbij de drie bovengenoemde afstudeerrichtingen nauw met elkaar verweven zijn. De **sterke samenwerking tussen de opleidingen** en de hoge mate van transdisciplinariteit die hieruit voortvloeit, vormen een unieke troef die de opleidingen ten volle benutten.

De opleidingen steunen samen op een **gedragen, actuele en duidelijke missie en visie** waarbij ze het profiel van de verscheiden, eigenzinnige, maatschappijkritische en zelfredzame theatermakers vooropstellen. De zoektocht naar een persoonlijke vorm van ambachtelijkheid bij elke student staat hierin centraal. De missie en visie van de opleidingen sluiten daarnaast ook aan bij de RITCS-brede pedagogisch-artistieke visie en de algemene missie en visie van de Erasmushogeschool Brussel.

Afgelopen jaren hebben de opleidingen werk gemaakt van een meer **veilige en inclusieve leeromgeving**, waarin collectiviteit, meerstemmigheid, een grote zorg voor elkaar en een gedeelde artistieke zoektocht centraal staan. Binnen de opleidingsteams heerst hieromtrent een grote gedragenheid en studenten voelen de positieve effecten die de verandering met zich meebrengt.

De drie opleidingen maken een terechte, geloofwaardige keuze voor de **Stad Brussel als pedagogische plek**, waar meerstemmigheid alom aanwezig is.

De *professionele bacheloropleiding Audiovisuele kunsten – afstudeerrichting Podiumtechnieken* bekleedt een **unieke positie** in het Vlaamse onderwijslandschap. De professionalisering van het werkveld is een belangrijke verdienste van de opleiding.

VERBETERPUNTEN

Benchmark de bachelor- en masteropleiding Drama aan andere, gelijkaardige opleidingen in Vlaanderen en in het buitenland om verschillen en overeenkomsten helder op de radar te krijgen (bijvoorbeeld op het vlak van profilering, het beoogde eindniveau...). Zo kunnen beide opleidingen de communicatie omtrent hun profilering – en hun uniciteit - intern en extern versterken.

Zet het **scenografische luik** en het **productieluik** van de afstudeerrichting Podiumtechnieken meer op de kaart. De opleiding biedt voldoende kansen voor studenten met dit profiel om zich binnen deze

subdisciplines te ontwikkelen. De arbeidsmarkt heeft behoefte aan deze profielen en RITCS is voornamelijk de enige aanbieder van een opleiding hierin. Het zal ook een effect hebben op de diversiteit van de studentenpopulatie.

Zet in op de verdere **concretisering en ontwikkeling van de terminologie uit de visie** in de verschillende opleidingen (vb. meerstemmigheid, zottigheid...) zodat het ook onderdeel kan worden van het in de opleidingen gangbare vocabularium.

AANBEVELINGEN

/



2. BESCHIKT DE OPLEIDING OVER EEN SET VAN ADEQUATE OPLEIDINGSSPECIFIEKE LEERRESULTATEN EN INDICATOREN?

STERKTES

De **opleidingsspecifieke leerresultatenkaders** van de *academische bachelor- en masteropleiding Drama* bestaan enerzijds uit de domeinspecifieke leerresultaten en zijn anderzijds aangevuld met opleidingsspecifieke leerresultaten die rechtstreeks voortvloeien uit de opleidingsvisie. De leerresultaten situeren zich op het respectievelijke niveau 6 (bachelor) en niveau 7 (master) van de Vlaamse Kwalificatiestructuur, geven een duidelijke indicatie van het gestelde academische niveau en sluiten aan bij de verwachtingen die vanuit het werkveld en het vakgebied aan de opleidingen gesteld worden.

Het **opleidingsspecifieke leerresultatenkader** van de *professionele bachelor Audiovisuele kunsten – afstudeerrichting Podiumtechnieken* bestaat uit enkele algemene leerresultaten die gelden voor alle afstudeerrichtingen van de professionele bachelor en enkele afstudeerrichtingspecifieke leerresultaten. De leerresultaten zijn afgestemd op het domeinspecifieke leerresultatenkader, situeren zich op niveau 6 van de Vlaamse Kwalificatiestructuur en beantwoorden aan de verwachtingen die vanuit het werkveld en het vakgebied aan de opleiding gesteld worden.

De leerresultatenkaders van de verschillende opleidingen zijn **sturend voor het onderwijs** en gekend bij de onderwijsgeevenden, ze zijn gekend en/of worden herkend door de studenten en ze sluiten goed aan op de visie van de opleidingen.

Voor de professionele bacheloropleiding *Audiovisuele kunsten – afstudeerrichting Podiumtechnieken* werden de leerresultaten vertaald naar tastbare **gedragsindicatoren**, die aan de onderwijsgeevenden en aan de studenten duidelijke handvaten geven.

De onderwijsgeevenden van *Podiumtechnieken* communiceren consequent en transparant naar de studenten over **de doelstellingen en de verwachtingen binnen elk opleidingsonderdeel** (via de ECTS-fiches, Canvas, in de eerste les).

VERBETERPUNTEN

Gebruik de geplande **actualisering van de leerresultaten** van de opleiding *Podiumtechnieken* als een manier om zich duidelijker te kunnen onderscheiden en profileren ten opzichte van de nieuwe graduaatsopleiding Podium- en eventtechnieken aan het RITCS. Betrek het werkveld in het gesprek.

Ga in de *bachelor- en masteropleiding Drama* verder op zoek naar manieren om het **leerresultatenkader meer te concretiseren naar relevante gedragsindicatoren**. Creëer hieromtrent voldoende draagvlak bij de onderwijsgeevenden. De indicatoren zullen aan de onderwijsgeevenden een betere kapstok geven om het leerproces van de studenten te ondersteunen en meer gerichte feedback te geven, alsook een duidelijker kader bieden in functie van de (holistische) beoordeling van studenten. Zorg vervolgens eveneens voor een transparante vertaling naar studenten toe, die het geconcretiseerde leerresultatenkader kunnen aangrijpen als middel om hun leerproces te sturen en actief in handen te nemen. Betrek het werkveld in het gesprek.

AANBEVELINGEN

Blijf gebruik maken van de unieke, sterke samenwerking tussen de opleidingen *Drama* en *Podiumtechnieken* om wederzijds van elkaar te leren en **good practices** uit te wisselen. De wijze waarop de opleiding *Podiumtechnieken* met haar gedragsindicatoren omgaat kan een bron van inspiratie betekenen voor de opleidingen *Drama*. Ook omgekeerd kan de holistische benadering binnen de opleidingen *Drama* de aanpak binnen de opleiding *Podiumtechnieken* verrijken.



3. STELLEN DE INHOUD EN DE STRUCTUUR VAN HET CURRICULUM DE STUDENTEN IN STAAT OM DE BEOOGDE LEERRESULTATEN TE BEHALEN?

STERKTES

De **curricula** van de opleidingen en afstudeerrichtingen zijn helder en logisch opgebouwd: enerzijds vanuit de gezamenlijke visie en enkele gemeenschappelijk bepaalde, algemene leerlijnen, anderzijds vanuit de opleidingsspecifieke leerresultaten. Dit laatste zorgt ervoor dat de opleidingen en afstudeerrichtingen zich qua oriëntatie, niveau, doelstellingen en inhouden sterk van elkaar onderscheiden en er bijgevolg in slagen om elk hun eigenheid te bewaren en te werken richting hun specifieke afstudeerprofiel.

Via de **competentiematrices** tonen de opleidingen de link tussen de opleidingsspecifieke leerresultaten en de opleidingsonderdelen in het curriculum. De competentiematrix van *Podiumtechnieken* legt daarenboven een zichtbare koppeling tussen de geformuleerde gedragsindicatoren en de opleidingsonderdelen van *Podiumtechnieken*. De opleidingsverantwoordelijken en de onderwijsgevendenden van *Podiumtechnieken* ervaren de competentiematrix (met gedragsindicatoren) als een krachtig, gedragen instrument om voor elk opleidingsjaar te bepalen welke bagage studenten nodig hebben, de opleidingsonderdelen hierbinnen te situeren, een logische opbouw tussen de opleidingsjaren te garanderen en afstemming te realiseren.

De **gemeenschappelijk ingerichte opleidingsonderdelen** betekenen een meerwaarde in de vorming van de studenten. Het gaat bijvoorbeeld om het opleidingsonderdeel Common Ground in het eerste jaar van de bacheloropleidingen *Drama* en *Podiumtechnieken*, enkele stamvakken, verschillende gemeenschappelijke werkateliers en de co-creatie die tot stand komt in het kader van de bachelor- en masterproeven. De samenwerking tussen de afstudeerrichtingen geeft aan onderwijsgevendenden en studenten de kans om elkaars praktijk en elkaars perspectieven (beter) te leren kennen in het productieproces en het werkveld zo te simuleren. De doelstellingen en de beoordeling van de gemeenschappelijke opleidingsonderdelen en ateliers variëren naargelang de afstudeerrichting zodat ook in de gemeenschappelijkheid de eigenheid van de afstudeerrichtingen bewaard kan blijven.

Verschillende onderwijsgevendenden – aangevuld met gastdocenten en gastsprekers waar nodig en wenselijk – brengen hun expertises samen in de **werk- en onderzoeksateliers** van de drie afstudeerrichtingen afzonderlijk (en gezamenlijk waar van toepassing). Dit is waardevol omdat het de kans geeft om zowel het métier als de studenten en hun leertraject vanuit een ruimer perspectief te benaderen.

In de opleidingen zitten verschillende (keuze)mogelijkheden op het vlak van **internationalisering** ingebed. Wat internationalisering @home betreft, zetten de opleidingen ijzersterk in op hun aanwezigheid in het superdiverse Brussel, hun netwerk in de stad en de leeransen die dit met zich meebrengt voor de studenten.

De *afstudeerrichting Podiumtechnieken* ontwikkelde en integreerde een duidelijke **leerlijn onderzoek** in haar curriculum. Studenten werken drie jaar lang richting de bachelorproef: in het eerste jaar krijgen de studenten de nodige tools aangereikt en werken ze een onderzoeksvraag uit, in het tweede jaar staat een proof of concept op het programma en in het derde jaar werken de studenten aan de eigenlijke bachelorproef die het sluitstuk vormt van de onderzoeksleerlijn.

De *afstudeerrichting Podiumtechnieken* bouwt het contact met de praktijk doorheen de opleidingsjaren gradueel op. Het curriculum voorziet een **stage** in elk opleidingsjaar, waardoor studenten de kans krijgen om al vanaf het eerste jaar kennis te maken met het werkveld waartoe ze worden opgeleid.

De opleidingen beschikken over de nodige kanalen om **studenten inspraak** te geven in de opleidingen en hen te betrekken bij beleidsbeslissingen. In het algemeen voelen de studenten zich gehoord wanneer ze een probleem signaleren en gaan de opleidingen op zoek naar een gepaste oplossing.

VERBETERPUNTEN

Zorg ervoor dat vakken zoals **cultuurbeleid en zakelijk beleid** (derde jaar bacheloropleiding Drama en derde jaar *bacheloropleiding Podiumkunsten*) voldoende gekoppeld worden aan het werkveld en de praktijk. Bouw de inhouden meer gespreid door het jaar op en herhaal waar nodig om de kennis bij de studenten paraat te houden (bijvoorbeeld in de masteropleiding Drama). Door sommige inhouden slechts in een kort tijdsblok aan te bieden, ervaren de studenten dat het leereffect op lange termijn vervaagt.

Expliciteer in de *bachelor- en masteropleiding Drama* de impliciet aanwezige **leerlijn rond artistiek onderzoek**. De studenten krijgen doorheen de opleiding de benodigde, artistieke onderzoeksvaardigheden aangeleerd, zo blijkt uit de gesprekken met de stakeholders, doch blijkt het ook moeilijk om bij alle betrokkenen de leerlijn spontaan en volledig op de radar te krijgen. Durf ook de gemaakte keuzes omtrent hoe de opleidingen Drama invulling geven aan artistiek onderzoek opnieuw te bespreken en te actualiseren. Creëer hieromtrent gedragenheid in het opleidingsteam.

Communiceer duidelijk naar de studenten over de **talen** die binnen de opleidingen gehanteerd worden en wat de gevolgen zijn wanneer inkomende, buitenlandse studenten deelnemen aan enkele specifieke opleidingsonderdelen. Door deze opleidingsonderdelen aan te bieden in het Engels versterk je de inclusie van buitenlandse studenten, terwijl het voor sommige Nederlandstalige studenten als een drempel ervaren kan worden.

Verlaag de **werkdruk** in de *afstudeerrichting Regie van de bachelor- en masteropleiding Drama* en in *afstudeerrichting Podiumtechnieken van de bacheloropleiding Audiovisuele kunsten* aangezien studenten van deze richtingen aangeven dat de studiebelasting voor hen amper tot niet haalbaar blijkt.

Zoek naar manieren om in de (*master*)opleiding Drama de **contacten tussen de studenten en het werkveld** uit te breiden en te verdiepen. De studenten van de masteropleiding ervaren de gesimuleerde en veilige context op de campus – althans in het laatste jaar van hun opleidingstraject – als enigszins beperkend en zouden het appreciëren indien ze via door de opleiding gelegde werkveldcontacten makkelijker de brug kunnen maken naar de arbeidsmarkt.

AANBEVELINGEN

Heroverweeg de oprichting van een **resonantiecommissie** – met leden uit het werkveld en eventueel ook alumni - als aanvulling op de vele nauwe doch afzonderlijke contacten die de opleidingen nu al hebben met het werkveld. In een dergelijke commissie kunnen de opleidingen en het werkveld onderling ideeën uitwisselen, verdiepen en input geven aangaande de profilering van de opleiding, de leerresultaten, de ontwikkeling van het curriculum, de wijze waarop opleidingen en werkveld samenwerken, en dergelijke.

Leer studenten *Podiumtechnieken* waar mogelijk werken met (gratis) **opensource software** aangezien het werkveld veelal niet over (duurdere) softwarelicenties beschikt.

Blijf binnen de opleiding inzetten op **welzijn, sociale veiligheid, intersectionaliteit en de ontwikkeling van interculturele vaardigheden**. Betrek externe experts waar nodig.



4. STELT DE LEEROMGEVING (STUDIEMATERIAAL, INFRASTRUCTUUR, LECTOREN, BEGELEIDING) DE STUDENTEN IN STAAT OM DE BEOOGDE LEERRESULTATEN TE BEHALEN?

STERKTES

In het algemeen ervaren de studenten hun opleiding als een **veilige omgeving** waarbinnen ze een **goede begeleiding** ontvangen van de onderwijsgeevenden en de mentoren. De veranderingen die de afgelopen jaren binnen de opleidingen hebben plaatsgevonden (zie brede vraag 1), dragen eveneens bij aan dit veilige gevoel.

De *opleidingen Drama* hebben een lange traditie in het werken met mentoren, in de *opleiding Podiumtechnieken* werd de mentorfunctie recent ingevoerd. De **mentorwerking** vormt een meerwaarde binnen de opleidingen. De rol van de mentor is bovendien helder omschreven, namelijk de mentor begeleidt het artistieke parcours van de student en faciliteert het evaluatieproces, zonder zelf te beoordelen.

De opleidingen faciliteren het leerproces van **studenten met diverse (leer)noden** op lovenswaardige wijze. De opleidingen tonen een sterke individuele benadering van alle studenten enerzijds en ze leveren ook bijkomende inspanningen om het leerproces van studenten met een functiebeperking en internationale studenten te ondersteunen.

De opleidingen ontwikkelden een '**code omgangsvormen**' die een helder afsprakenkader biedt omtrent de communicatie tussen studenten en onderwijsgeevenden. Zowel studenten als onderwijsgeevenden ervaren de code als zeer waardevol omdat het de balans tussen nabijheid en professionaliteit bewaakt.

De opleidingen kunnen steunen op **gemotiveerde, geëngageerde en competente teams** van onderwijsgeevenden. De onderwijsgeevenden hebben elk een sterke band met het werkveld en zijn expert in hun (vak)domein. Ook de grote openheid naar studenten toe is een lovenswaardige eigenschap van de opleidingsteams.

De **transdisciplinaire samenwerking** in de opleidingen vormt een verrijking voor de individuele teamleden, die in dialoog met elkaar hun perspectief op theater maken verruimen en dingen bijleren over elkaars discipline.

De studenten *Drama* geven unaniem aan hoe aangenaam ze het vinden dat de opleiding afgelopen jaren een **betere balans heeft gevonden tussen mannelijke en vrouwelijke lesgevers**. Voor de (vrouwelijke) studenten vormen de (vrouwelijke) onderwijsgeevenden een rolmodel, maar ook een baken.

Het **studiemateriaal** voldoet aan de verwachtingen van studenten.

De studenten krijgen lessen en ateliers in **inspirerende ruimtes** die de creativiteit bij studenten bevorderen en het karakter van de opleidingen mede bepalen (campus Bottelarij).

VERBETERPUNTEN

Bewaak in beide opleidingen de **hoge workload bij de onderwijsgevenden en in het bijzonder bij de mentoren**. Zoek naar manieren om die workload te temperen.

Zet de **diversifiëring van het opleidingsteam** verder (op het vlak van gender, leeftijd, etniciteit en cultuur).

Voer actief beleid om een te grote **versnippering van tewerkstellingspercentages** tegen te gaan, daar de versnippering een risico inhoudt aangaande de continuïteit binnen de opleiding. Het panel beseft dat de huidige kleine tewerkstellingspercentages betekenen dat er een brede verscheidenheid aan profielen samen instaat voor het onderwijs, wat verrijkend werkt in de context van de opleidingen. Meer vaste en uitgebreide contracten betekenen tegelijkertijd ook een verschraving van de meerstemmigheid. Het is aldus belangrijk een goed evenwicht te vinden tussen diversifiëring en continuïteit, waarbij diversifiëring - wat het panel betreft - een prioriteit is.

Stimuleer **didactische professionalisering** bij de onderwijsgevenden. Zet daarnaast ook in op intervisie en uitwisseling van goede didactische praktijken tussen de onderwijsgevenden.

Zet – met het oog op meerstemmigheid – in op de **diversifiëring van het studiemateriaal**. Maak de gebruikte, meerstemmige (niet-Westerse) bronnen meer zichtbaar in het studiemateriaal.

Zet voor *Podiumtechnieken* in op de **vernieuwing van het aanwezige (werk)materiaal**, daar het huidig materiaal verouderd is.

Volg het gebruik van **Canvas** beter op bij de onderwijsgevenden en de studenten. De digitale Canvas-omgeving is goed uitgebouwd, maar wordt niet altijd even consequent door de onderwijsgevenden en studenten benut.

AANBEVELINGEN

Speel beter in op de aanwezige **begeleidingsnoden** bij de masterstudenten Drama. De nadruk op zelfstandigheid en zelfsturing levert zeker zelfredzame makers op, maar kan ook contraproductief werken als het evenwicht zoek is met begeleiding, ondersteuning en doorlopend gesprek.

Blijf aandachtig voor een goede **koppeling tussen student en mentor**, daar de mentor een belangrijke rol speelt in het leerproces van de studenten en een open, veilige en vertrouwelijke sfeer essentieel is.

Onderzoek hoe de opleidingen de **combinatie tussen werken en studeren** voor studenten beter kunnen faciliteren voor de studenten die beiden combineren. Er is behoefte aan kaders en afspraken hieromtrent, om willekeur te voorkomen.

Richt de lokalen in de **nieuwbouw** zo in dat ze evenveel kunnen inspiratie aanwakkeren bij de studenten.

5. GARANDEERT HET GEHEEL VAN EVALUATIES BINNEN DE OPLEIDING DAT STUDENTEN DE BEOOGDE LEERRESULTATEN HEBBEN BEHAALD?

STERKTES

In de opleidingen *Drama* ligt de kracht van de evaluatie in het **intersubjectief en kwalitatief beoordelen** met alle betrokken onderwijsgeevenden, de rol van de mentor die alle onderdelen van de evaluatie met elkaar verbindt, het ontwikkelingsgericht evalueren en de zeer individuele opvolging van de student.

In *Podiumtechnieken* vormen de gedragsindicatoren een belangrijke kapstok in de evaluatie van de studenten. Middels **objectieve, uitgeschreven criteria** – die transparant gecommuniceerd worden – garandeert deze opleiding de betrouwbaarheid van de evaluatie.

De opleidingen voorzien voldoende **tussentijdse overlegmomenten** in het academiejaar waarop de voortgang samen met de studenten besproken wordt.

Afgelopen academiejaar werd een algemene, RITCS-brede nota opgesteld die aan **juryleden** enkele algemene richtlijnen geeft in functie van een meer kwaliteitsvolle beoordeling en kwalitatieve feedback.

VERBETERPUNTEN

Zet in op de ontwikkeling van transparantie feedbackkaders in de opleidingen *Drama*. Zorg voor een heldere, formele en **schriftelijke weerslag van de dialoog tussen mentor en student** die naar aanleiding van de beoordeling plaatsvindt en waarin de belangrijkste sterke punten, werkpunten en feed forward opgenomen staan. De schriftelijke weerslag maakt het enerzijds mogelijk om terug te grijpen naar feedback die eerder mondeling gegeven is, anderzijds is het een manier om de studenten over de jaren heen op te volgen.

Ontwikkel een **kader voor intersubjectieve beoordeling** om de transparantie en betrouwbaarheid van de evaluatie in de opleidingen *Drama* te verhogen. Implementeer een gedragen evaluatiemethode die richting geeft aan de evaluatie en ervoor kan zorgen dat het opleidingsteam gemakkelijker tot consensus kan komen over de scores van de studenten.

Stimuleer een **meer diepgaande reflectie** bij studenten *Drama*. Doe dit door specifieke reflectiekaders aan te reiken, expliciete vragen te stellen en de reflectie te verbinden aan de opleidingsspecifieke leerresultaten. Zoek een goede balans tussen schriftelijke reflectie en andere vormen van reflectie.

AANBEVELINGEN

Blijf de mogelijkheid onderzoeken om een **pass/fail-systeem** te introduceren in de praktijkvakken van *Drama*, waar meerdere onderwijsgeevenden samen evalueren. Het geven van concrete scores blijkt voor onderwijsgeevenden namelijk een moeilijk gegeven en ook bij studenten zorgen de scores soms voor verwarring.

Zet verder in op de plannen om binnen het RITCS een **portfolio- en studentvolgsysteem** te ontwikkelen en implementeer zo snel als mogelijk in de opleidingen.

6. BEANTWOORDEN DE UITSTROMENDE STUDENTEN AAN DE MAATSCHAPPELIJKE VERWACHTINGEN OP PROFESSIONEEL VLAKE?

STERKTES

De opleidingen toetsen het **eindniveau** bij de studenten af in de eindwerken, meer bepaald via de bachelorproef (in de *bacheloropleidingen*) en de masterproef (in de *masteropleiding*).

Bij de beoordeling van de eindwerken passen de opleidingen – zowel in *Drama* als in Podiumtechnieken – het meer-paar-ogen-principe toe. **Interne en externe juryleden** bepalen in samenspraak of het eindniveau voldoet.

In de bachelorproef van de afstudeerrichting *Podiumtechnieken* integreren de studenten hun vooronderzoek naar (innoverende) podiumtechnieken en productionele tools in een voorstelling of presentatie. De studenten documenteren het volledige, driejarige onderzoeksproces in een eigen tekst, wat de **navolgbaarheid van het gelopen onderzoeksproces** zichtbaar maakt. Ook steunt men in de beoordeling op helder geformuleerde beoordelingscriteria, wat de betrouwbaarheid van het oordeel ten goede komt.

Uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, onderwijsgevenden en studenten *Drama* blijkt dat alle betrokkenen een onlosmakelijke **relatie tussen artistiek onderzoek en artistieke praktijk** ervaren en dat artistiek onderzoek bijgevolg aan het eindwerk voorafgaat. De opleiding *Drama* beschouwt artistiek onderzoek (het middel) als inherent aan de artistieke praktijk (het doel) en vanuit deze visie zijn de eindwerken als volgt opgezet:

- In de bachelorproef van de opleiding *Drama, afstudeerrichting Acteren*, werken en spelen de studenten onder begeleiding van een onderwijsgevende in een uitgebreid project dat resulteert in meerdere publieke toonmomenten.
- Voor de bachelorproef van de opleiding *Drama, afstudeerrichting Regie*, maken de studenten een avondvullende voorstelling die inhoudelijk en vormelijk toont hoe de student zich doorheen de opleidingsjaren heeft ontwikkeld.
- De masterproef in de opleiding *Drama* behelst voor *beide afstudeerrichtingen* de creatie van een avondvullende voorstelling.

De opleidingen *Drama* en *Podiumtechnieken* creëren in samenwerking met elkaar een **simulatie van het werkveld** in een veilige omgeving. De gesimuleerde context voelt voor de studenten en de alumni aan als een goede voorbereiding op de arbeidsmarkt.

Beide opleidingen leveren **creatieve, eigenzinnige en veelzijdige alumni** af die een meerwaarde betekenen voor het werkveld en eveneens zorgen voor diversificatie in dat veld. Het werkveld percipieert de alumni als makers die een veelheid aan facetten omarmen en beslagen zijn in een veelheid aan gebieden (bijvoorbeeld kleinschalige en grootschalige producties, sociaal artistieke projecten en projecten voor grote instituten, tv en film). Het beeld dat het werkveld heeft van de studenten en de alumni van de opleidingen stemt aldus overeen met wat de opleidingen beogen en opgenomen is in de missie, de visie en de leerresultaten van de opleidingen.

De afstudeerrichting *Podiumtechnieken* levert alumni af met een hoge mate van **zelfredzaamheid** en die erin slagen om de nodige, creatieve oplossingen te bedenken waar nodig. Deze attitude geniet een sterke waardering vanuit het werkveld.

VERBETERPUNTEN

Maak de aftoetsing van het (gerealiseerde) **academische niveau** beter zichtbaar en aantoonbaar in de eindwerken van de opleidingen *Drama*, meer specifiek in de bachelorproef en in de masterproef. In functie van het eindwerk doorlopen de studenten de nodige artistieke onderzoeksprocessen, doch wordt hier geen expliciete en schriftelijke neerslag van gemaakt door de studenten. Het panel acht het nodig dat de studenten (en de opleidingen) documenteren welke onderzoeksprocessen aan het eindproduct voorafgaan om zo de aftoetsing van het academische niveau inzichtelijk en navolgbaar te maken.

Zet een meer **actieve communicatie met alumni** op in verband met de activiteiten die de opleidingen organiseren – meer specifiek de activiteiten die openstaan voor externen – om het contact met de alumni aan te halen en te versterken. Nodig alumni bijvoorbeeld uit voor de toonmomenten van de eindwerken.

AANBEVELINGEN

Blijf inzetten op het plan om een **masteropleiding Scenografie** op te richten, waarbij de studenten van de bacheloropleiding Podiumtechnieken – na een schakeljaar – zich verder kunnen specialiseren en verdiepen in dit domein. Het werkveld heeft namelijk nood aan specialisten in de scenografie. De ontwikkeling van een dergelijke opleiding zal daarnaast ook erkenning geven aan de functies die de alumni van de opleiding nu reeds in het werkveld opnemen, zowel in termen van het specialisme als kijkend naar de vele verantwoordelijkheden die de alumni nu reeds toebedeeld krijgen en opnemen.

Zoek naar manieren om de eindwerken *Drama* te **documenteren**, eventueel door collega-studenten. Het is nuttig voor de student zelf om een relevant residu te hebben van het eindwerk. Ook voor visitaties kunnen eindwerken opgevraagd worden ter beoordeling.

